

ПРИРУЧНИК ЗА УЧИТЕЉЕ НТЦ ДОДАТАК

СРПСКИ ЈЕЗИК И ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА ЗА 3. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Ранко Рајовић
Вук Рајовић
Тијана Дабић

САДРЖАЈ

О НТЦ систему учења	5
Асоцијације и нелогичне приче.....	6
Скривање ријечи у реченици	8
Сликовно-асоцијативни приказ	10
Римовање и граматика.....	12

ПРИПРЕМА ЗА УЧИТЕЉЕ - НТЦ ДОДАТАК О „НТЦ СИСТЕМУ УЧЕЊА”

НТЦ програм настао је као резултат дугогодишњих истраживања у области развоја креативног учења и размишљања, а ријеч је о специјализованом систему учења намијењеном родитељима, дјечи и наставном кадру у вртићима и школама.

Основу НТЦ програма представљају савремена научна открића из области неуронауке и педагогије са циљем развоја креативности и функционалног знања дјече. Будући да представља интринзичну мотивацију за дијете, игра је кључни фактор програма. НТЦ програм карактеришу три фазе спровођења. Значајни елементи прве фазе су еволутивно подржавајуће активности које подразумевају комплексне моторичке активности попут fine моторике, динамичке акомодације ока, ротације, равнотеже, кретања. Другу фазу НТЦ програма карактеришу мисаоне класификације, мисаоне серијације и асоцијације. Трећа фаза представља рад на развоју дивергентног и конвергентног мишљења, као и функционалног знања. Ове три фазе НТЦ програма обухватају сензомоторички и когнитивни развој дјетета.

Примјеном програма „НТЦ систем учења” (1) подиже се ниво интелектуалних способности све дјече која учествују у програму; (2) спречава се поремећај концентрације и пажње, касније у школском периоду (дислексија); (3) развија се координација покрета и моторике; (4) развија се брзина размишљања и закључивања (функционално знање); (5) сва дјеца имају корист од програма, а посебно је користан за детекцију даровите дјече и подстицање развоја даровитости; (6) повећава се број неуронских веза, што уз специфичне вјежбе повећава капацитет мозга за обраду информација.

Фазе НТЦ програма

Програм НТЦ учења подијељен је у три етапе:

I. Додатна стимулација развоја синапси

1. Кинезиолошке активности: акомодација ока, ротација, равнотежа
2. Графомоторичке вјежбе

II. Стимулација развоја асоцијативног мишљења

1. Апстраховање, визуализација
2. Апстрактна класификација и серијација
3. Асоцијације
4. Музика

III. Стимулација развоја функционалног размишљања

1. Загонетне приче
2. Загонетна и проблемска питања.

АСОЦИЈАЦИЈЕ И НЕЛОГИЧНЕ ПРИЧЕ

Први задатак који је постављен ученицима је писање асоцијација око илустрације која се односи на неке од текстова који се обрађују у Читанци за трећи разред. Прва и трећа илустрација су из текста „Априлове шале”, док је трећа из текста „Бака” и посљедња из текста „Коњ и магарац”. Овакав специфичан приступ активира развој асоцијативног размишљања и повећава дивергентну продукцију (Гојков 2015), што позитивно утиче на развој функционалног знања, а дјеца имају осјећај да је то игра и воле да учествују у оваквим активностима (Сузић 2015).

Приступ задатку са асоцијацијама може бити вишеструк. Дјеца се могу фокусирати само на текст и асоцијације које се односе на текст, док са друге стране може бити дато као слободан задатак да напишу све своје асоцијације и да касније о њима заједно дискутују. Уколико се поступи на први начин, ученици ће поновити дату материју и сумирати најосновније идеје. Ако жели, учитељ/ица може затражити да ученици асоцијације представе сликовито, умјесто ријечима. Тако се врши стимулација асоцијативног мишљења и у исто вријеме може се активирати и визуелизација која омогућава активирање потпуно других регија мозга од оних које се иначе користе при репродуктивном сумирању резултата.

Уколико предавач одлучи да ученицима пружи могућност да дају асоцијације које год желе, у том случају може да, аналогно са добијеним питањима, поставља питања која поред знања из српског језика траже и знање из других предмета и тако тестира/активира функционално знање. Нпр. Када је у питању прва слика са сликом Сунца, питати дјецу: Која је повезаност између Сунца и Пипи Дуге Чарапе? Обоје имају пјеге. Учитељ треба да прочита што више информација о Сунцу да би могао на дјечије покушаје да дâ тачне одговоре. Или лакше питање: Која је веза између Сунца и зелене боје? На овај начин, дјеца повезују, размишљају, уче, играју се и уживају. Временом почињу сами да се код куће припремају и да постављају питања учитељу и једни другима.

На задатак са асоцијацијама надовезује се задатак са нелогичним причама. Елеменат нелогичности у причи чини да је лакше запамтимо. На примјер, уколико причамо о Сунцу као звијезди око које се врте све планете можемо направити асоцијацију за све планете на сљедећи начин и након тога смислити нелогичну причу.

Могућности које носи приказани начин учења заиста су несагледиве, јер временом се континуирано отварају нова врата за стицање знања, за савладавање предвиђених задатака и градива на креативан, смислен и забаван начин.

Задатак 1.

Могуће асоцијације на Сунце:

топлота, жуто, лопта, звијезда, систем, зрак, љето, море, пјеге, зрачење...

Нелогична прича: Погодила ме је жута лопта, па сам добио пјеге.

Задатак 2.

Могуће асоцијације на породицу:

стабло, глава, мама, тата, родбина, лоза, поријекло, имање, ручак, фотографија, дом...

Нелогична прича: Главом сам ударио у стабло са кога је почео да пада ручак.

Задатак 3.

Могуће асоцијације на облак:

вјетар, сиво, невријеме, киша, хлад, сјенка, небо, магла, стрип, вријеме, појава...

Нелогична прича: Док је сива киша падала, цртала је стрип.

Задатак 4.

Могуће асоцијације на коња:

зебра, зуб, трка, троја, седло, потковица, грива, витез, хиподром, животиња, копито...

Нелогична прича: Зебра је поломила зуб док је јела потковицу.

СКРИВАЊЕ РИЈЕЧИ У РЕЧЕНИЦИ

Свака област која се ради у школи, може уз помоћ НТЦ метода да се обради и да ученицима личи на игру, са много размишљања и повезивања, гдје се учење напамет избјегава. На примјер, када се уче глаголска времена из граматике, може се једном од постојећих метода обрадити АОРИСТ на овај начин: Писао рис тигру: „Ја нацртах шуму“. Које је ово глаголско вријеме? Одговор се крије у питању, подвуци (писАО РИС Тигру). Када ученици науче да нађу рјешење на папиру, могу се постављати оваква питања. Ученици користећи визуелизацију траже неки од граматичких израза и без помоћи папира проналазе рјешење.

У Додатку НТЦ за уџбеник Српски језик и језичка култура изабрали смо да ученици имају задатак да сакривају именице из разлога што су оне значајна јединица у градиву српског језика за трећи разред. Ученици сакривају имена животиња, ријека, планина, поља и градова и на тај начин понављају пређено градиво. Они обраћају пажњу које именице треба да пишу великим словом, а које малим словом. На крају, када сами треба да сакривају ријечи у реченици, примјењују научено на још један нов начин, уз игру, и тако долази до споја градива из предмета Српски језик са градивом из других предмета.

Задатак 5.

Сакривене ријечи у реченици. Код ове технике битно је да дјеца затворе радне листове, а да учитељ чита реченице. Учитељ прије тога напише један примјер на табли да сви виде гдје је скривена ријеч и како је тражити. Када се дјеци читају реченице, они онда размишљају, а када реченицу виде на табли, нема много размишљања.

Неколико примјера:

1. Свеска ми није при руци. У овој реченици крије се нешто што нам служи да се угријемо. (КАМИН)
2. Куда ријека тече? У овој реченици крије се једно изненађење. (ДАР)
3. Ко млијeko за нас даје? (Код ових реченица, гдје је скривена ријеч и одговор на питање, не дајемо помоћ) (КОЗА)
4. Ко све крпе глатко исправља? (Код ових реченица, гдје је скривена ријеч и одговор на питање, не дајемо помоћ) (ПЕГЛА)

Задатак 6.

За ову вјежбу потребна је географска карта, али дјеца прво треба да пронађу скривене градове.

1. Добој
2. Приједор
3. Лопаре
4. Шамац
5. Зворник

Задатак 7.

Приједлози за сваку категорију:

1. Животиње – Ко ми шушка по тавану? (МИШ)
2. Планине – Морамо се постарати да на њу стигнемо. (ТАРА)
3. Ријеке – Тамо ни лабуд не смије да плива због крокодила. Гдје? (НИЛ)
4. Поља – Гдје Олива даје Попају спанаћ? (ЛИВАДА)

СЛИКОВНО-АСОЦИЈАТИВНИ ПРИКАЗ

Учење помоћу слика, то јест сликовитог представљања појмова, дефиниција, лекција представља један од важних постулата НТЦ учења. Визуализација у раној доби јесте способност предочавања сликама или симболима који олакшавају дјететово учење. НТЦ систем учења полази од претпоставке да је процес читања и писања врло захтјеван процес, но подстицањем једноставним играма у раној доби може се олакшати прелаз из вртића у школу. Визуализација, учење помоћу слика и симбола чини учење разумљивијим, а дјеца уживају у активностима читања, писања, математике и сл. Сlikовно писмо које користи већина Азијата је, по мишљењу др Рајовића, један од кључних фактора који утичу на њихово високо рангирање на ПИСА тестовима. Они који имају сликовно писмо да би прочитали текст морају да мисле. Наше писмо потпуно је другачије и ми Европљани можемо читати, а да понекад и не знамо шта смо прочитали. Из тога разлога, НТЦ заговорници, савјетују да се сликовити приказ пјесмица уводи већ у вртићима и да се иста пракса задржи и у школи гдје се многобројне дефиниције и лекције могу даље учити кроз слике. Стога смо и ми у уџбенику изабрали да кренемо од пјесме и да се касније надовежу пословице и дефиниције. На тај начин ученици могу сами да осмисле начин како ће запамтити дефиниције, а да то не буде само пуко понављање. Погледајте примјере из праксе и покушајте да замислите како се дјеца осјећају док уче на овај начин и размислите колико дуго овако савладана лекција остаје у памћењу:

„Јесен” Душан Костић

У жутом ауту дође
јесен, донесе грожђе.

И лишће мог јаблана
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели,
миришу плодови зрели.

У првом стиху све ријечи нацртане су у једној слици. Жути ауто са ногама, који носи грожђе, асоцира на ауто који долази и доноси грожђе, а лишће и киша изнад њега асоцирају на јесен. Лист и дрво које неко грли представљају лишће мог јаблана, а за дио позлати јесен рана нацртан је златни прстен и Сунце, које ниско излази у рану јесен. „Прођоше дани врели” представљени су календаром на којем се виде најтоплији мјесеци у години, а нос који мирише воће, асоцира на дио стиха „миришу плодови зрели”.

Задатак 8.

Код сликовитог приказивања пјесмица, пословица и дефиниција најважније је да се дјечи објасни да боље памте када имају пред собом сличице, него текст. Уколико су асоцијације на ријечи уклопљене у нелогичну причу, пјесмица се много боље и дуже памти. Није нужно сваку ријеч дословно представити.

Примјер сликовног приказа: **Јесен у граду, најљепша у парку.**

Дијете нацрта жут лист (јесен), поред њега неколико зграда (у граду), а потом дјевојчицу између дрвећа (најљепша у парку).

Примјер асоцијативног приказа: **Јесен у граду, најљепша у парку.**

Кроз неколико дрвећа (асоцијација на парк) нашминкани жути лист с косом (најљепши, јесен) баца куглице леда (град - фонетска асоцијација на град).

РИМОВАЊЕ И ГРАМАТИКА

С обзиром на то да НТЦ систем учења има за циљ да подстакне дјецу да мисле, дају идеје, повезују, закључују, ослободе се страха од одговарања, посљедњи задатак је само још један у широком дијапазону активности који подстичуће утиче на дјецу да уче и раде у опуштеној и надахњујућој атмосфери. У овом задатку спојили смо граматику, римовање и пјевање.

Џенсен (2005) истиче да музика може припремити темеље за развој синапси у мозгу, те бити почетак квалитетног когнитивног, социјалног и емоционалног развоја. Рајовић (2010) такође истиче да су истраживања посљедњих година потврдила важност музичких активности на цјелокупни дјечји развој (слушање, пјевање, свирање, изражавање и доживљавање). Позитиван утицај римовања на читање, правопис и писање широко је познат и признат, посебно на нижим узрастима. Римовање такође учи дјецу која уче да читају обрасцима и структурама како у говорним тако и у писаним обрасцима. Пјесме и римовање излажу дјецу ритму језика који им помаже да читају са неком анимацијом у свом гласу умјесто монотоним гласом. У процес римовања може се укључити и учење страног језика по оригиналној НТЦ методи, коју проф. Дебељух (Учитељски факултет Пула) сматра за врхунски модел учења страних и нових ријечи кроз игру и који је превео цио НТЦ програм на италијански.

Пјесмице – енглески

а) Направи своју пјесмицу уз помоћ сљедећих енглеских ријечи:

SUNRISE, EYES, DAY, PLAY

Примјер:

Kada se pa nebu pojavila ziježda STAR,
Meni je i san došao auto CAR,
Bio je ukrašen bombonicama crvenim RED,
Išao je po putu napravljenom od hljeba BREAD.

У посљедњем задатку у НТЦ додатку навели смо све кључне термине из граматике из уџбеника Српски језик и језичка култура: глас, слог, самогласник/ сугласник, ријеч, реченица, предмет, бића, именице, глаголи и придјиви. Након тога, ученицима је задато да осмисле пјесму о граматици користећи термине који су задати и ријечи које су навели да се римују са њима (наравно, не све). С обзиром на то да је активност предвиђена да се ради у групи, за посљедњи дио ове активности је остављено да се пјесме које су ђаци смислили отпјевају уз музичку пратњу. На крају бирају се прва три мјеста. На тај начин, ученици за термине, који понекад умију и да их намуче при учењу и одговарању, везују занимљиве асоцијације и на први поглед нелогичне ријечи које чине да их касније дуже памте. На примјер, ријеч бића, се римује са Мића, фића, слабића – *Мића мисли да ће изјубићи од свих бића, јер су му рекли да је фића за слабића* и слично. Још ако има неки другар из рзреда који се зове или му је надимак Мића, цио процес постаје још занимљивији.

